

بسم الله الرحمن الرحيم

آشنایی با رشته فلسفه

اگر مجموعه معارف و اندیشه های بشری را به کاخی عظیم تشبیه کنیم، پاره ای از این معارف به منزله پایه های (فنداسیون) این کاخ اند و پاره ای دیگر به منزله طبقات و سایر بخش های آن. شناخت های فلسفی، بی تردید، همان شناخت های پایه و مبانی اندیشه بشری، و پایه های اصلی علوم، فرهنگ، تمدن انسانی و حتی معارف دینی هستند. این باور های بنیادین، به هر اندازه که از استحکام برخوردار باشند، اندیشه های برآمده از آنها نیز مستحکم و متقن خواهد بود. و هر گونه سستی و کژی در این پاره از باورها، بی ثباتی و انحراف در باورها و اندیشه های روبنایی را در پی خواهد داشت. دیدگاه های معرفت شناختی افراد در کل معارف انسانی تأثیر می گذارد؛ همچنان که نوع هستی شناسی افراد، به اثبات یا نفی بسیاری از مسائل منجر می شود که در سرنوشت ابدی انسان و سعادت و شقاوت او دخیل اند.

علاوه بر این، فلسفه های مضاف، همانند: فلسفه اخلاق، فلسفه فقه و حقوق، فلسفه سیاست، فلسفه هنر، فلسفه علوم انسانی، فلسفه اقتصاد، فلسفه علم و...، نیز مسیر اندیشه های انسانی را در حوزه های مختلف اخلاقی، حقوقی، سیاسی، هنری، علمی، اقتصادی، و علوم اجتماعی و انسانی تعیین و جهت دهی می کند. از همین روی، هر گونه جنبش افزاری و تولید فکری در عرصه های مختلف علوم انسانی در گرو تبیین مبانی فلسفی صحیح (یعنی، مبانی معرفت شناختی، هستی شناختی و انسان شناختی) این علوم و کاربری آن است.

به همین روی، آموزش و فراگیری فلسفه هم فایده های فراوان و هم ضرورت مضاعف دارد. مهم ترین این فایده ها را می توان به شرح ذیل بیان کرد:

۱. تبیین و اثبات عقلانی معارف دینی برای خود و دیگران؛
۲. تعمیق فهم حقایق، به ویژه حقایق دینی؛
۳. دفاع از موضع دین در برابر مکاتب الحادی، شکوک و شبهات نو به نو؛
۴. یافتن نگاهی کل نگر و نظام مند به هستی و واقعیت های مختلف آن؛
۵. تأمین پایه های فکری تولید علم و جنبش نرم افزاری؛

۶. اثبات نادرستی مبانی جهان بینی ها و مکاتب (اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی) انحرافی، عرفان های کاذب، و اندیشه های التقاطی؛

۷. فهم، تحلیل عقلی، و ابطال نظریه های نادرستی که در شاخه های مختلف علوم انسانی و حتی در علوم تجربی، عرضه می شود.

دقیقاً، به دلیل همین نقش آفرینی های فلسفه و دانش های فلسفی است که دروس و رشته فلسفه در مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، و پیش از آن در برنامه های آموزشی مؤسسه در راه حق و بنیاد فرهنگی باقرالعلوم، جایگاهی ویژه داشته است. و هم اکنون، دانش پژوهانی در مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری فلسفه در این مؤسسه مشغول به تحصیل اند، و تعداد زیادی هم از این مقاطع فارغ التحصیل گشته اند.

محتوای علمی و پژوهشی مقاطع سه گانه کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری رشته فلسفه متناسب با نیاز و توانمندی دانش پژوهان این مقاطع تنظیم گردیده است، به گونه ای که، سه سطح متفاوت علمی برای دانش پژوهان مؤسسه در نظر گرفته شده است:

سطح اول (کارشناسی)، سطح دانش آموزی و آشنایی با اندیشه های فلسفی و حکمی است. در این مرحله، دانش پژوه هم با سیر اجمالی دیدگاه ها و مکاتب فلسفی شرق و غرب، و هم با محکم ترین آراء و اندیشه های فلسفه اسلامی آشنا می شود؛ مفاهیم، مسائل و روش استدلال فلسفی را می آموزد؛ با ضرورت، اهداف و کاربردهای مباحث فلسفی در گستره وسیع نیازهای فکری، دینی، عملی و اجتماعی آشنایی حاصل می کند؛ خطرات افکار و مکاتب باطل فلسفی را می شناسد؛ و بالأخره، با حُسن استفاده و سوء استفاده هایی که از فلسفه و نظریات فلسفی می شود آشنایی پیدا می کند. و علاوه، توان پاسخگویی به شبهات اصلی اعتقادی و فلسفی را تحصیل می کند. ضمناً منابع، سرفصل ها و آموزش های این مرحله به گونه ای است که دانش پژوه را برای رفع نیاز و انجام تحقیقات شخصی در موضوعات مورد علاقه، توانمند می سازد.

مهم ترین موضوعات تخصصی که در دوره کارشناسی رشته فلسفه مؤسسه مورد توجه قرار می گیرند، عبارتند از: منطق قدیم و جدید؛ معرفت شناسی؛ فلسفه اسلامی در هر سه مشرب آن، یعنی: حکمت مشاء، حکمت اشراق و حکمت متعالیه(با محوریت کتاب های: فلسفه مقدماتی، آموزش فلسفه و نهاییه الحکمه، قسمتی از شرح اشارات و تنبیهات، حکمه الاشراق، و نیز بخش هایی از اسفار)؛ تاریخ فلسفه غرب(از آغاز تا دوره معاصر)؛ تاریخ فلسفه اسلامی(از آغاز تا دوره معاصر)؛ کلام اسلامی(اعم از کلام جدید و قدیم)؛ فلسفه دین؛ فلسفه علم؛ فلسفه علوم

انسانی؛ فلسفه اخلاق؛ فلسفه حقوق؛ علم النفس فلسفی؛ عرفان اسلامی و نیز آشنایی با متون عربی و انگلیسی فلسفه.

سطح دوم (کارشناسی ارشد)، که مرحله دانش افزایی است، دانش پژوه ضمن تکمیل، توسعه و تعمیق اطلاعات فلسفی خود، توانایی پاسخ به شبهات و پرسش های دیگران را، علاوه بر رفع نیاز های شخصی اش، به دست می آورد. توانایی بررسی مکاتب و نظریاتی که در فلسفه اسلامی مؤثر بوده اند را پیدا می کند و نیز از عهده تدریس کتاب های سطح اول بر می آید.

عناوین درسی تخصصی که در دوره کارشناسی ارشد رشته فلسفه مؤسسه مورد توجه قرار می گیرند، دو گونه اند: الزامی؛ که شامل فلسفه مشاء، حکمت اشراق و حکمت متعالیه بارزش ۶ واحد از طرفی و از طرف دیگر فلسفه افلاطون، فلسفه ارسطو، فلسفه دکارت، فلسفه کانت، فلسفه هگل، فلسفه اگزیستانس و تفسیر متون فلسفی بارزش ۱۴ واحد است و اختیاری؛ که شامل ۲۴ عنوان درسی از جمله؛ فلسفه افلوپین، اسپینوزا، لایب نیتس، فلسفه های تحلیلی و زبانی، فلسفه های تجربی انگلستان، فلسفه های شرقی چین و هند، عرفان نظری، فلسفه های مضاف مانند فلسفه هنر، اخلاق، علم، سیاست، حقوق، تاریخ، اخلاق، زبان لاتین، زبان یونانی و متون عربی و انگلیسی فلسفی است.

گروه فلسفه در نظر دارد مطابق با نیازهای آموزشی و پژوهشی خود و به تدریج ۶ گرایش را در کارشناسی ارشد و متعاقباً در مقطع دکتری خود راه اندازی کند؛ گرایش هستی شناسی، معرفت شناسی، علم النفس فلسفی، منطق، فلسفه اخلاق و فلسفه علوم انسانی.

سطح سوم (دکتری)، که پس از گذراندن دو مرحله قبلی آغاز می شود، مرحله تخصص و نظریه پردازی است. در این سطح برنامه های آموزشی و پژوهشی به گونه ای ارائه می شوند که دانش پژوه فلسفه را به سمت توانایی بررسی نقادانه مکاتب و دیدگاه های انحرافی در حوزه اعتقادیات، تحلیل و بررسی انتقادی مکاتب و نظریات مربوط به علوم انسانی، ابداع نظریه، نظریه پردازی در حوزه مبانی فلسفی علوم انسانی و خلق مبنای فلسفی بر اساس اصول و روش متقن فلسفی سوق دهند.

در این مقطع تا کنون دو گرایش تعریف و اجرا شده اند؛ گرایش فلسفه تطبیقی و گرایش حکمت متعالیه. برخی از عناوین تخصصی گرایش حکمت متعالیه از این قراراند: حکمت مشاء؛ حکمت اشراق؛ عرفان نظری؛ کلام اسلامی؛ وجود شناسی؛ جواهر و اعراض؛ نفس و معاد؛ ربوبیات؛ فلسفه غرب از یونان باستان تا معاصر؛ روش

شناسی در فلسفه؛ معرفت شناسی؛ فلسفه ذهن و فلسفه دین؛ و پاره ای از عناوین تخصصی گرایش فلسفه تطبیقی عبارت اند از: معرفت شناسی؛ فلسفه تحلیلی زبان؛ وجود و عدم؛ علیت؛ تغییر و حرکت؛ زمان و مکان؛ اثبات وجود و صفات خداوند؛ خدا و جهان افرینش؛ نفس و بدن؛ مرگ و جاودانگی و فلسفه ارزشها.

جالب توجه این که، محتوای مقاطع سه گانه تحصیلی، بر اساس ضرورت هایی که توضیحش گذشت، و نیز نیازهای نو به نو جامعه اسلامی و حوزه های علمیه تعیین می شود. به همین روی، هرگاه ضرورت و نیازی جدید احساس شود، محتوای دوره ها به تناسب آن به روز و تازه می گردد تا دانش پژوهان هم در فضای مباحث نو قرار گیرند و هم زمینه انجام درست وظایفشان در قبال آموزه های دینی و امت اسلامی فراهم آید.

و نکته پایانی این که، دلیل آموزش فلسفه های غیر اسلامی، در مقاطع تحصیلی مختلف، این است که، اولاً: مقصود صاحبان این فلسفه ها به درستی فهم شود؛ ثانیاً: مطالب حق و مثبت موجود در این فلسفه ها جذب گردد؛ ثالثاً: زمینه نقد و ردّ عقلی مطالب نادرست آنها فراهم آید؛ رابعاً: از تکرار اشتباهات آنها جلوگیری شود؛ و خامساً: موضع اشتباه آنها بر اساس مبانی صحیح فلسفه اسلامی تصحیح گردد.

با آرزوی موفقیت شما- گروه فلسفه مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)